מועדים ותהליכים

מבוא

"אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם" (ויקרא כ"ג, ד').

מילים אלו הן מילות הפתיחה לציווי על מועדי השנה, הלכותיהם וקרבנותיהם: פסח, שבועות, ראש השנה, יום הכיפורים וחג הסוכות. הראשון שבהם חל בחודש הראשון, והאחרון שבהם חל בחודש השביעי[1] . עיון זה יתמקד בשני חגים - חג המצות וחג הסוכות. נבחין בשלד המשותף לשניהם, נבחין גם בפערים. הדומה והשונה ישמשו כחלון הצצה אל עבר המהות - אל התהליך העובר על אדם מישראל - במהלך השנה - מן החודש הראשון (ניסן) ועד החדש השביעי (תשרי), ואל התהליך העובר עליו במהלך ימי החג.

נפתח בדמיון שבין השניים:

חג המצות	חג הסוכות
בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבָּיִם פֶּסַח לה':	בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַה':
וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה	בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
חַג הַמַּצּוֹת לה' שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ:	שִׁבְעַת יָמִים תַּקְרִיבוּ אִשֶּׁה לה'
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:	בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לה' עֲצֶרֶת הִוא כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ
וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לה' שִׁבְעַת יָמִים	
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:	
---	

1. שניהם חלים בחמישה עשר יום לחודש - הראשון או השביעי.
2. משך זמנם הוא שבעה ימים.
3. היום הראשון הוא 'מקרא קדש', ונאסרת בו מלאכה.
4. מוקרב אשה לה' במשך שבעה ימים.
5. בחתימה - מקרא קודש ואיסור מלאכה.

בפתח העיון, נעיר על הבחנה העולה מהפסוקים בין שני מועדים - 'פסח' ו'חג המצות'. שמו של הראשון מתייחס אל קרבן הפסח העומד במרכזו, והוא חל בזמן הקרבת הקרבן - בי"ד בניסן. שמו של השני - 'חג המצות', מגלם את מצוות אכילת המצה, הוא חל בט"ו בניסן והוא נמשך שבעת ימים (במקביל לישיבה בסוכה שזמנה הוא שבעה ימים).

את הפרשייה ערכנו בצורת טבלה על מנת להציף את הפער הקיים בין שני המועדים:

והשונה:

1. בחודש הראשון בארבעה עשר לחודש - פסח לה'. זוהי נקודת הראשית לחג המצות, ואין לה מקבילה בחג הסוכות.
2. ביום השמיני, לאחר שבעת ימי חג הסוכות - מקרא קדש. זוהי תוספת שאינה קיימת בחג המצות, המסתיים ביום השביעי (היום המקודש בחתימת חג המצות הוא היום השביעי, היום המקודש בחתימת חג הסוכות הוא היום השמיני).
3. כפי הנראה בהמשך, פסגת חג המצות מצויה בראשיתו, פסגת חג הסוכות היא אחריתו.

בשורות הבאות נעמיד זה מול זה את הפסוקים בשתי היחידות, ובהקשבה לניסוחים ולדקויות, נבחין בפערי המהות המצויים בין השניים.

---

[1] **למעשה חגי התורה חלים או בחודש הראשון או בחודש השביעי, יוצא דופן הוא חג השבועות המתקיים בחודש סיוון, אך בפסוקים לא נזכר תאריך, והוא מהווה המשך או פיתוח לחג הפסח החל בחודש הראשון (זמנו הוא בתום ספירת העומר - ויקרא כ"ג, ט"ו-ט"ז).**

חג המצות	חג הסוכות
"בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבָּיִם פֶּסַח לה'" - היחידה פותחת ב'פסח', המקדים את חג המצות ומוקרב לה' בארבעה עשר לחודש. השם 'פסח' - מגלם את פועלו של א-להים הפוסח על בתי ישראל במצרים ובוחר בהם.	אין התרחשות מקדימה ביום ארבעה עשר לחודש.
"וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה" - וא"ו החיבור בפתיחה לזמנו של חג המצות יוצרת זיקה והמשכיות ל'פסח', הקודם לו. כינויו של החודש כ'חודש **הזה'** - תוך הצבעה לאחור אל עבר ה'פסח' הוא ביטוי נוסף להמשכיות.	"בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה" - יום ט"ו בחודש השביעי הוא נקודת הראשית, ללא מעשה הקודם לו.
"**חַג הַמַּצּוֹת לה'**" - השיוך המהותי - לה', מוסב על חג המצות החל בחמישה עשר לחודש, לא על שאר הימים. בשאר הימים הציווי מצטמצם להוראה מעשית על אכילת מצות: "**שִׁבְעַת יָמִים** מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ".	"חַג הַסֻּכּוֹת **שִׁבְעַת יָמִים לַה'**" - משך זמנו של חג הסוכות הוא שבעת ימים, וימים אלו משויכים רוחנית - לה'. בניגוד לחג המצות בהם שבעת הימים הם ימי אכילת מצות, שיוכם בחג הסוכות הוא מהותי. בהתאמה - נעדרת מהם הוראה מעשית על ישיבה בסוכה.
"**בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן** מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם" - "מקרא קדש" פירושו קריאה והכרזה על קדושתו של יום[2]. הביטוי 'יהיה לכם' משייך את הוויית היום אליכם. הוויה זו קיימת ביום הראשון, והיא אינה קיימת ביום השביעי.	"בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן **מִקְרָא קֹדֶשׁ**" - הוויה המלווה את היום עדיין אינה קיימת, והיא תבשיל ותתקיים רק ביום השמיני.
"כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ" - קדושתו של היום באה לידי ביטוי באיסור מלאכה שבו.	"כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ" - בהיבט של איסור המלאכה, אין הבדל בין חג המצות לבין חג הסוכות.
"וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לה' שִׁבְעַת יָמִים" - הציווי הוא בשני שלבים: עצם החובה להקריב, בה מתמקד הכתוב. במעגל שני מתרחבת החובה אל עבר הזמן - שבעה ימים.	"**שִׁבְעַת יָמִים** תַּקְרִיבוּ אִשֶּׁה לה'" - הכתוב פותח בתיאורם של שבעת הימים, אליהם מתייחס הציווי על הקרבת אִשֶּׁה לה'. הקדמת שבעת הימים משווה להם קיום עצמאי, חשוב, עוד בטרם ההוראה להקריב. זהו שלב בשל ומפותח יותר במעמדם של ימים אלו.

---

[2] ממילים אלו מסיקים חז"ל הלכה מיוחדת במינה, לפיה הזמן תלוי בקריאתם והכרזתם של בית הדין: "היתה שנה צריכה להתעבר וישבו ונתנו בדבר ועמדו ולא הספיקו לומר מעוברת עד שאירע הדבר, יכול תהא מעוברת? תלמוד לומר 'אשר תקראו אותם מועדיי' - קראתם אתם - מועדיי, ואם לאו - אינם מועדיי:

לא היתה השנה צריכה לעבר ועיברוה אנוסים או שוגגים או מוטעים, מנין שהיא מעוברת? שנאמר אשר תקראו אותם מועדי [אתם אפילו שוגגים אתם אפילו מוטעים אתם אפילו אנוסים] אם קראתם אתם - מועדיי, ואם לאו - אינן מועדיי.

(ספרא אמור פרשה ט', ב'-ג').

מהות: בפרשייה זו אין הקשר היסטורי או חקלאי לחג המצות ולחג הסוכות[4]. הנושא הוא התאריכים וקרבנותיהם. חגי השנה

חג המצות

"בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי **מִקְרָא קֹדֶשׁ**" - ששה ימים הם ללא 'מקרא קדש', והם מגלמים את הקומה הטבעית (בדומה לששת ימי הבריאה). 'ביום השביעי מקרא קדש' - בדומה ליום השביעי בשבוע, יום זה מוסיף את קומת הקדש ומעניק משמעות לכלל הימים (השביעי מעיד על הבורא האחד לכלל הנבראים).

בניגוד ליום הראשון, בו הציון היה "מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם", כאן נשמטה התוספת - "יהיה לכם". ההשמטה היא ביטוי לעמדה התנהגותית שנעדרת ממנה ההשראה הרוחנית שהייתה קיימת ביום הראשון. בנוסף - אין ביום זה צווי מיוחד על 'אשה לה", והוא בכלל שבעת הימים. קדושת היום מתבטאת באיסור מלאכה: "כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ", ובמובן זה הוא דומה ליום הראשון.

הראשית וקדושת השבע. קדושת הראשית קיימת בנקודת הראשית, בעקבות המעבר מן ה'אין' אל ה'יש', ובה מגולם עצם הקיום, הקודם לתכונה כזו או אחרת. לדוגמא: הבכור מחדש את

חג הסוכות

אין ייחוד ליום השביעי, והוא כאחד מימי חג הסוכות (חול המועד). תחת זאת, היום החותם הוא היום השמיני: "בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא קֹדֶשׁ **יִהְיֶה לָכֶם**". משמעות: שבעה ימים הם מעגל של שבוע. היום השמיני הוא היום הראשון של השבוע הבא. במובן המעשי - הוא יום מימות השבוע, מאידך - הוא אינו חלק ממערכת השבע עליה מושתת העולם הנברא. עמדת השמונה מאפשרת לאדם לבוא אל המציאות ממקום גבוה, ולא להיות שבוי בתוכה[3].

מסודרים על שני צירים: חגי החודש הראשון וחגי החודש השביעי[5], ובנוסף תאריכי החודש - י"ד, ט"ו, שבעת ימים והיום השמיני. בכדי להבין את טיבן של ההתרחשויות נאמר דבר ביחס לאלו.

שתי קדושות הן החוזרות על עצמן שוב ושוב בתורה. קדושת עצם קיומה של המשכיות להוריו (ממילא הוא גם מעניק להם מעמד חדש כהורים), בשונה מכלל האחים המצטרפים למציאות נתונה. מכיוון נוסף - הראשוניות מגלמת קרבה יתירה אל המקור, והיא מעמידה אותו בעמדה גבוהה, בראשיתית, קודם לתהליכים המתקיימים מאוחר יותר. במונחים של פרק א' וב' בספר בראשית[6], ה'ראשון' קרוב אל ממד הבריאה - אל המעשה הא-להי בראשוניותו, בטרם עברו עליו תהליכים ובטרם הבשיל. התורה מצווה על קדושת הראשית, ובכך היא מנכיחה את מעלתה כעובדה ממשית. לדוגמה, הציווי - 'קדש לי כל בכור', מבטא ממד גבוה הנוכח בעולמו, והוא מייצר מתח מובנה בין עמדתו כבכור לבין העמדה בה נתונים אחיו האחרים. האינטראקציה בינו לבין אחיו יוצרת תהליך, ובמהלכו מקרינה נוכחותו על כלל האחים.

קדושת השבע מספרת סיפור אחר. זוהי קדושה הבאה בשלב של סיכום. שישה ימי בריאה כבר עברו, במהלכם - כל יום הוא 'עולם', יחידה החולקת רשות לעצמה. כעת מזומן ה'שבע', והוא מעיד על בורא אחד לכולם, על האחדות העומדת בבסיס קיומם, ועל המשמעות הרוחנית הנגזרת מעובדות אלו[7].

בניגוד ל'ראשית' הקודמת לכל, העומדת לפני ומעל לחברותיה ומהווה להם מודל לחיקוי, השבע בא כמסכם, מפרש ונותן

---

[3] במקורות רבים במקרא, המספר 'שמונה' מגלם זמן בו ה'עולם הזה', על גבולותיו נפגש עם הקדש שהוא מעל לגבולות. דוגמאות: היום השמיני בחנוכת המשכן הוא יום בו אש יוצאת מלפני ה' ואוכלת על גבי המזבח (ויקרא ט"ז); כניסת הכהן הגדול לקדש הקדשים ביום הכיפורים היא מעין השראת השכינה ביום השמיני (ויקרא ט"ז), החירות ביובל חלה בשנה החמישים, הבאה בעקבות 'שבע שנים שבע פעמים', והיא מאפשרת גאולה לארץ וגאולה לעבדים (ויקרא כ"ה); "שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַה'" (ויקרא כ"ב, כ"ז) - שבעה ימים החי שייך לאמו, ומן היום השמיני הוא נרצה לקרבן, מסוגל להיחשף אל הנוכחות הא-להית; "אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים... וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ". הערלה היא הכיסוי והאטימה, והסרתה מאפשרת לאדם מפגש עם הקודש המצוי מעבר לגבולות.

[4] בפרשייה הנוספת העוסקת בחג הסוכות (שם ל"ט-מ"ג), קיים הקשר חקלאי והקשר היסטורי גם יחד.

[5] ביטוי נאה לכך: הפתיחה ל'פסח' היא פתיחה לכלל המועדים, ובה הוקדם ציון החודש לציון היום: "בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבָּיִם פֶּסַח לה'" (ויקרא כ"ג, ה'). לאחריו - חג המצות, והפתיחה בו אינה בציון החודש, כי אם בציון היום: "וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמַּצּוֹת לַה' שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ" (שם ו'). גם חגי החודש השביעי, הנפתחים בראש השנה, פותחים בציון החודש: "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ" (שם כ"ד). בהתאמה במועדים הנוספים - הפתיחה היא בתיאורו של היום בחודש, ורק במעגל שני מצוין החודש (שם כ"ז ביחס ליום הכיפורים, ושם ל"ד ביחס לחג הסוכות).

[6] ראה בהרחבה בעיוננו לפרשת בראשית.

[7] מעין הפסוק במלאכי "הֲלוֹא אָב אֶחָד לְכֻלָּנוּ הֲלוֹא אֵל אֶחָד בְּרָאָנוּ מַדּוּעַ נִבְגַּד אִישׁ בְּאָחִיו לְחַלֵּל בְּרִית אֲבֹתֵינוּ" (מלאכי ב', י'). העובדה שיש לכולנו אב אחד ואל אחד, מייצרת קשר חדש בין האחים, ומחויבות שלא לבגוד ולחלל בכך את ברית אבותם.

משמעות למציאות קיימת. במובן זה - קיימת ביום זה נימה שעל פיה - לא על עצמו הוא בא ללמד, כי אם על מעלת הששה שקדמו לו, לספר את סיפורם מחדש ולטעת בו משמעות.

בהתאמה, פרשייה זו מציינת את מועדי ה' בשני חודשים בשנה - בחודש הראשון ובחודש השביעי, ושני אלו מגלמים שני סוגי עבודה השונים זה מזה. החודש הראשון מגלם את תחילת הדרך, את עצם בחירת א-להים בעם, את יציאתם ממצרים, ובהתאם מודגשת בו נקודת ה'ראשית'. חג הסוכות, לעומתו, שייך לעבודת החודש השביעי, והוא מגלם את הסיכום ואת הבשלות.

ביטויים לכך בחודש הראשון: כאמור, נקודת הראשית בו היא ה'פסח' - המגלם את פועלו של א-להים הפוסח על בתי ישראל ובוחר בהם; 'חג המצות' - המגלם את פועלם של ישראל, נסמך על הראשון ומוקרן ממנו; מעלה מיוחדת קיימת ליום הראשון בחג זה (ט"ו בניסן) בקיומה של הוויה - "יִהְיֶה לָכֶם", שאינה קיימת ביום השביעי[8]; בחג זה - שבעת הימים, עדיין אינם מיוחסים לה', ומעלת היום האחרון אינה כמעלת הראשון (חסר בו הביטוי 'יהיה לכם').

ובחג הסוכות: זהו חג המגלם את עבודת החודש השביעי, וממילא שיאו מצוי בסיכום, לא בנקודת הראשית. ביטויים לכך: נקודת הראשית היא ביום חמישה עשר - 'חג הסוכות', ללא מקבילה ל'חג הפסח' המקדים ומגלם את חלקו של
א-להים; לא נזכרת 'הוויה' ביום הראשון, לעומת היום השמיני בו היא נזכרת; שבעת ימים שבו משויכים כולם לה', כביטוי למעלתם, לבשילות הקיימת בהם; הסוכה משמשת כ'מושג' המגלם את מהותו של החג, לא כהוראה מעשית על פעולת הישיבה; 'שבעת ימים' משמשים כיחידת זמן חשובה, ומעל לכל אלו - היום השמיני, מגלם את שיאו של החג.

אלה מועדי ה'

פרשת המועדות בספר ויקרא מתייחסת אל החגים כאל מועדיו של ה': וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי (שם כ"ג, א'-ב'). ה'מועד', מצביע על התוועדות המתקיימת ביום זה. מושג זה נזכר לא רק בהקשר של זמן, אלא גם בהקשר של מקום: "עֹלַת תָּמִיד לְדֹרֹתֵיכֶם פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי ה' אֲשֶׁר אִוָּעֵד לָכֶם שָׁמָּה לְדַבֵּר אֵלֶיךָ שָׁם: וְנֹעַדְתִּי שָׁמָּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בִּכְבֹדִי" (שמות כ"ט, מ"ב-מ"ג), או - "וְנָתַתָּה אֹתוֹ לִפְנֵי הַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדֻת לִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת אֲשֶׁר אִוָּעֵד לְךָ שָׁמָּה" (שמות ל', ו'). בין שתי ההתוועדויות קיים הבדל: ביחס למקום מתוארת התוועדות מוחשית של ה' עם האדם, ואילו ביחס לזמן - זהו מושג מופשט, פתוח יותר, שהרי הזמן בעצמו נקרא מועד[9].

המועד, אם כן, הוא זמנו של ה', בו הוא ממציא את עצמו, נוכח, ומזמן את האדם להיוועד עמו. זמן זה יכול להתפרש גם במובן רחב יותר, כזה המקפל בתוכו את ההתוועדות בין חלקים נפרדים הנועדים יחדיו ביום זה.

כאמור, שתי צורות של הנכחה הן, בחודש הראשון ובחודש השביעי. כעת נכנה אותן - שני סוגי התוועדות, ונלך בהן צעד נוסף. נקודת הפתיחה לשני המועדים היא בחמישה עשר לחודש. יום זה הוא אמצעו של החודש, ובו הלבנה נמצאת בשיאה ובמילואה. פתיחה של 'מועד' בנקודה זו כמוה כהצבעה על אורו של האדם מישראל הנמצא במיטבו, מגלם את פועלו של מי שפועל ויוצר בעולם. א-להים נועד עם האדם - ביום בו האדם מצוי במיטבו, ופירוש הדבר שחלקו בשני מועדים אלו הוא מרכזי. זוהי התשתית, ועליה נבנות שתי צורות שונות של עבודת ה'. הראשונה - נפתחת בהתוועדות גדולה, והיא מקרינה אל עבר הימים שלאחריה, ובשנייה - תהליך של סיכום ההולך ומבשיל עד היום השמיני.

הקדמה ההתוועדות ליום ארבעה עשר לחודש, כמוה כציון לנוכחות ה' המקדים את האדם, עושה את הצעד הראשון, מחולל תהליך, ומזמין את האדם ליטול בו חלק.

לעומת זאת, תוספת התוועדות ביום השמיני,
כמוה כחוליה נוספת בתהליך ההבשלה, קומה אליה מטפס האדם, עד הגיעו אל ה'עצרת' - יום בו מתקיימת ההתוועדות במיטבה.

"אמר רבי אלעזר: הני שבעים פרים כנגד מי - כנגד שבעים אומות. פר יחידי למה - כנגד אומה יחידה. משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו: עשו לי סעודה גדולה. ליום אחרון אמר לאוהבו: עשה לי סעודה קטנה, כדי שאהנה ממך" (סוכה נ"ה, ע"ב).

---

[8] בספר שמות מעלתו של היום הראשון מוצגת בהיבט של יום היציאה ממצרים: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת כִּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת צִבְאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם" (שמות י"ב, י"ז).

[9] כל מפגש בעולם הזה יכול להתקיים בכפוף לקיומם של שני תנאים: זמן ומקום. שני אנשים יכולים לקבוע פגישה ביניהם במקום מסוים מבלי לקבוע זמן, שניהם יבואו אל המקום, אבל לא ייפגשו. שניהם יכולים לקבוע זמן, אך לא לקבוע מקום, ובזמן המיועד ייערכו שניהם לפגישה, ושוב לא ייפגשו. אדם נולד ב'מקום', אדם נולד ב'זמן', ובמיזוג שביניהם מתחולל סיפור חייו. סיפור חוני המעגל (תענית כ"ג א') ממחיש מציאות בה אדם נמצא במקומו, אך בממד הזמן הוא מוצא עצמו במרחב אחר, במערכת חיים שהוא אינו חלק ממנה.